[א]בפירוש שמיע לך או מכללא שמיע לך מאי כללא דאמר ר' יהושע בן לוי [ב] אמרו לפני רבי אמר נתייאשתי מפלוני עבדי מהו אמר להם אומר אני אין לו תקנה [א]אלא בשטר ואמר רבי יוחנן מאי טעמא דרבי גמר [ב]לה לה מאשה מה אשה בשטר אף עבד נמי בשטר וקא דייקת מינה כאשה מה אשה איסורא ולא ממונא אף עבד נמי איסורא ולא ממונא ואי מכללא מאי א"ל אדרב' דוק מינה לאידך גיסא מה אשה בין גדולה בין קטנה אף עבד נמי בין גדול בין קטן אמר ליה בפירוש שמיע לי ורבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן אין הלכה כאבא שאול אמר ליה ר' זירא לר' חייא בר אבא בפירוש שמיע לך או מכללא שמיע לך מאי כללא דאמר ר' יהושע בן לוי אמרו לפני רבי נתייאשתי מפלוני עבדי מהו אמר להם אומר אני אין לו תקנה אלא בשטר ואמר ר' יוחנן מאי טעמא דרבי גמר לה לה מאשה מה אשה בשטר אף עבד נמי בשטר וקא דייקת מינה כאשה מה אשה בין גדולה בין קטנה אף עבד נמי בין גדול בין קטן ואי מכללא מאי ארדבה דוק מינה להך גיסא מה אשה איסורא ולא ממונא אף עבד נמי איסור' ולא ממונא אמר ליה בפירוש שמיע לי אמר מר אמר להם אומר אני אין לו תקנה אלא בשטר והתניא [ג]רבי אומר אומר אני אף הוא נותן דמי עצמו ויוצא מפני שהוא כמוכרו לו הכי קאמר [ד]או בכסף או בשטר והאי פקע ליה כספיה ולאפוקי מהאי תנא דתניא ר' שמעון אומר משום רבי עקיבא יכול יהא כסף גומר בה כדרך ששטר גומר בה ת"ל [ו]והפדה לא נפדתה אורעה כל הפרשה כולה ללא חופשה לומר לך שטר גומר בה ואין הכסף גומר בה אמר רמי בר חמא א"ר נחמן הלכה כר' שמעון ורב יוסף בר חמא א"ר יוחנן [ג]אין הלכה כר' שמעון אשכחיה רב נחמן בר יצחק (א) לרבא בר שאילתא דהוה קאי אפיתחא דבי תפלה א"ל הלכה או אין הלכה א"ל אני אומר אין הלכה ורבנן דאתו ממחוזא אמרי אמר רבי זירא משמיה דרב נחמן הלכה וכי אתאי לסורא אשכחתיה לר' חייא בר אבין אמרי לי' אימא לי איזי גופא דעובדא היכי הוה אמר לי דההיא אמתא דהוה מרה שכיב מרע אתיא בביא קמיה אמרה ליה עד אימת תשתעביד ותיזיל ההיא איתתא שקל כומתיה שדא בה אמר לה זיל קני הא וקני נפשיך אתו לקמיה דרב נחמן אמר להו לא עשה ולא כלום מאן דחזא סבר משום דהלכה כר' שמעון [ד]ולא היא אלא משום דהוה ליה כליו של מקנה אמר רב שמואל בר אחיתאי אמר רב המנונא סבא אמר ר' יצחק בר אשיאן אמר רב הונא אמר רב המנונא הלכה כר' שמעון ולא היא אין הלכה כר' שמעון אמר ר' זירא אמר ר' חנינא אמר רב אשי אמר רבי עבד שנשא את בת חורין בפני רבו

יצא

בפירוש שמיע לך. מרבי יהושע בן לוי: **מאי כללא.** מאיזה כלל יש לי ללמוד דקבעית מינאי מכללא שמיע לך: **נתייאשתי.** לשון הפקר הוא: **אין לו תקנה.** בבת ישראל ולא בשפחה שהרי משוחרר הוא קצת ואינו גמור: **מה אשה.** אם הפקירה בעלה לא התירה לינשא לאחר בכך עד שיתן גט: **וקא דייקת מינה.** כיון דרבי מאשה יליף לא איירי רבי אלא במפקיר עבד גדול שיש לו יד לקנות עצמו ומשהפקירו אין לו עליו אלא איסור אבל לא ממון כאשה זו שבגט שלה אינו בא להפקיע ממון שיש לו עליה אלא איסור. אבל בעבד קטן לא איירי רבי דלאו דומיא דאשה הוא דאיכא דררא דממונא עליה וכדידיה סבירא ליה דיש לו תקנה בשפחה דלא קנה עצמו בהפקר: **ואי מכללא.** ילפינא מאי קשיא לך כגוה דאצטריך לך למיבעי בפירוש או מכללא: **אמר ליה.** אי מכללא שמיע לך לאו שפיר דייקת: **דוק מינה להאי גיסא מה אשה בין גדולה בין קטנה.** התרתה בגט אף מפקיר עבדו דאיירי ביה רבי בין גדול בין קטן קאמר ודומיא דאשה הוא להך גיסא: **אין לו תקנה אלא בשטר.** כאשה. השתא משמע דעבד אינו ניתר אפי' בפדיון: **או בכסף או בשטר.** תקנתו של עבד דהא איתקוש פדיון כסף (לשטר) דכתיב(ה) והפדה לא נפדתה או חופשה וגו': **והאי.** דאפקריה: **פקע ליה כספיה.** ומעתה אין לו תקנה אלא בשטר: **ולאפוקי מהאי תנא.** הא דאמרינן עבד ניתר בכסף לאפוקי מהאי תנא: **יכול יהא כסף גומר.** שחרורו אף להפקיע מידי איסור: **אורעה כל הפרשה.** כל מקרא הפרשה אורעה וסיימ' ללא חופשה מדלא כתי' בסיפא לא יומתו כי לא נפדתה או חופשה אלא כי לא חופשה ש"מ כי נפדתה נמי לא יומתו דאין בקידושין משום אשת איש הואיל ולא נכתב לה גט שחרור וה"ק קרא והפדה לא נפדתה פדויה ואינה פדויה הנחרפת לאיש כגון שפחה כנענית חציה שפחה וחציה בת חורין המאורסת לעבד עברי שהוא מותר בשפחה ובבת חורין הבא עליה באשם דאי לא נפדתה כלל אין כאן אשם ולכך הוזכרה פדיה ולא משום דאי נפדתה לגמרי יהו קידושיה קדושין והבא עליה במיתה דמדכתב סיפא לא יומתו כי לא חופשה משמע אורעה דין מיתתה בחיפוש השטר ואפילו נפדתה כולה בלא שטר אין בה מיתה והא דכתיב לא נפדתה רבותא אשמעינן דאע"ג דלא נפדתה כולה אלא חציה איכא אשם: **גומר בה.** מוציאה לגמרי בין משעבוד בין מאיסור: **ואין כסף גומר בה.** דאינו מוציא אלא מידי שעבוד אבל לא מידי איסור שפחה שיהו קדושין תופסין בה: **דבי תפלה.** בית הכנסת: **אמר לו אני הייתי אומר אין הלכה ורבנן דאתו כו'.** נחלקו עלי ואמרו דר' זירא משמיה דרב נחמן אמר הלכה: **וכי אתאי.** אנא לסורא אשכחתיה כו': **אימא לי איזי גופא דעובדא.** דרב נחמן דשמעינן מינה דאמר הלכה היכי הוה: **שקל כומתיה.** כובעו: **מאן דחזא.** סבר משום דהלכה כרבי שמעון שהיו סבורין שאלו חליפין הן בקנין סודר דקונה בכסף דכתיב שלף איש נעלו (רות ד) ולא אמר כלום דרב נחמן להתירה לישראל קאמר כר' שמעון אבל מידי שעבוד יצאת: **ולא היא.** האי דאמר לי דרב נחמן אמר הלכה אלא אין הלכה קאמר כדאמינא מדעתאי אף מידי שעבוד לא יצאת: **דהוה ליה כליו של מקנה.** וקי"ל בפרק הזהב (ב"מ מז:) דהלכתא כרב דאמר בכליו של קונה. ומשום דברי שכיב מרע ליכא שהרי לא נוה כמוסר לבניו להקנותה לעצמה במתנת שכיב מרע אלא בקנין זה נתכוין לשחררה והרי הוא טעות:

יצא

מה אשה איסורא ולא ממונא. וא"ת היאך עבד משתחרר בשטר לאבא שאול אם לא יפקירנו תחלה דמה אשה איסורא ולא ממונא אף כו' וכי תימא דלשון הכתוב בשטר כגון הרי את בן חורין הרי את לעצמך הוי לשון הפקר אם כן לשמואל למה לי שטרא יפקירנו ועוד דאפי' על ידי הפקר היאך משתחרר קטן לאבא שאול ואור"י דדוקא בקנין דמיתה דילפינן מאשה אמרי' איסורא ולא ממונא דומיא דאשה אבל שטר שכתוב בהדיא בקרא או חופשה לא ניתן לה (ויקרא יט) משוחררת בשטר לחודיה דמקרא מלא דיבר הכתוב ועוד דאיתקש שטר לקנין כסף דכתיב (שם) והפדה לא נפדתה ועיקר קנין כסף מפקיע ממון כדאמר הכא נתייאשתי מפלוני עבדי אין לו תקנה אלא בשטר אבל בכסף לא דפקע ליה כספיה מכי אפקריה:

אמר להן לא עשה ולא כלום. פירש בקונט' משום דדברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמו ליכא שהרי לא נוה כמוסר לבניו להקנותה לעצמה אלא בקנין זה נתכוון לשחררה והרי הוא טעות ולא שייך להזכיר כאן מתנת שכיב מרע דהויא ליה במקצת ולמצוה לקיים דברי המת איכא למויי אם היה כמוסר לבניו: **משום** דהוה ליה כליו של מקנה. אבל אם היה כליו של קונה היתה זוכה עצמה בחליפין דתני' בהדיא בפ"ק דקידושין (דף כב:) דעבד כנעני נקנה בחליפין משום דחליפין דמו לכסף וכל היכא דכסף קני חליפין נמי קני לבר מאשה משום דבפחות משוה פרוטה לא מקניא נפשה כדאמר בריש קדושין (דף ג.) ומכאן יש להוכיח דהלכה כרב דאמר בכליו של קונה בפרק הזהב (ב"מ מז:) ועוד אמרינן התם במנא דכשר למקנייה ביה לאפוקי מדלוי ולא דמי להא דאמר בפרק המגרש (לקמן פה:) לאתקין [ו]רבא מיומא דנן ולעלם

לאפוקי

עין משפט נר מצוה

עא א ב מיי' פ"ה מהל' עבדים הל' א סמג עשין פו טוש"ע י"ד סימן רסו סעיף [מא] מב:
עב ג טוש"ע שם סעיף מ:
עג ד שם בהג"ה וע"ש בב"י:

◆

תוספות רי"ד

תניא ר"ש בן אלעזר אומר משום ר' עקיבא יכול יהא כסף גומר בה כשם שהשטר גומר בה ת"ל והפדה לא נפדתה או חופשה לא נתן לה בקורת תהיה לא יומתו כי לא חופשה אורעה כל הפרשה כולה ללא חופשה לומר לך שטר גומר בה ואין כסף גומר בה פי' שהפודה את עבדו של חבירו ע"מ להוציאו ב"ח אין כסף גומר בו פי' שחרורו להתירו בבת ישראל אלא הכסף מפקיע מעליו קנין הדמים שהיה לו עליו ואסור להשתעבד בו אבל אינו מותר בבת ישראל עד שיכתוב לו שטר שחרור: איתמר אמר רמי בר חמא אמר רב נחמן הלכה כר"ש ור' זירא אמר רב נחמן אין הלכה כר' שמעון ומסיק תלמודא ואין הלכה כר' שמעון הלכך גם השני (פ"א הכסף) גומר בעבד ואינו צריך גט שחרור:

מסורת הש"ס

א) [שבת לט: וע' ברכות ט. וס"נ], ב) [לקמן מא: חגיגה ד. קדושין כב.], ג) [לעיל לח: לקמן נג.], ד) [לקמן מא:], ה) [ויקרא יט], ו) [רש"ל ל"ג רבא וע' לקמן פה: מ"ש עה"ג],

◆

תורה אור השלם

ו. ואיש כי ישכב את אשה שכבת זרע והוא שפחה נחרפת לאיש והפדה לא נפדתה או חפשה לא נתן לה בקרת תהיה לא יומתו כי לא חפשה: ויקרא יט כ

◆

גליון הש"ס

גמ' אמרו לפני רבי אמר נתייאשתי. ע' ב"ק דף סו ע"א תוס' ד"ה כיון דלאיסורא:

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' אשכחיה רב נחמן בר יצחק לרבה בר שילת דהוה קאי:

◆

מוסף רש"י

לה לה מאשה. כתיב הכא (דברים כד) וכתב לה, וכתיב התם (ויקרא יט) או חפשה לא ניתן לה (חגיגה ד.). **אף הוא נותן דמי עצמו ויוצא.** אם ימצא אדם שיהא נותן לו כסף על מנת שאין לבעליו רשות בו (לעיל לח.), כשם שרשאין למוכרו לאחרים כך הם רשאים לקבל הכסף מיד העבד עצמו בתורת מכירה (לקמן נב.). **מפני שהוא כמוכרו לו.** לעבד עצמו (שם). כשם שהוא יכול למכור לאחרים ובלבד שיתנם דרך מקח וממכר ולא דרך פדיון (לעיל לח.).